

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

Αριθμός Γνωμοδότησης 5/2019

ΤΟ ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

(Τμήμα Β')

Συνεδρίαση της 15^{ης} Ιανουαρίου 2019

Σύνθεση

Πρόεδρος : Στέφανος Δέτσης, Αντιπρόεδρος ΝΣΚ.

Μέλη : Θεόδωρος Ψυχογιός, Δημήτριος Χανής, Αλέξανδρος Ροϊλός, Αδαμαντία Καπετανάκη, Ελένη Πασαμιχάλη, Χριστίνα Διβάνη, Διονύσιος Χειμώνας, Παναγιώτα – Ελευθερία Δασκαλέα – Ασημακοπούλου, Νομικοί Σύμβουλοι του Κράτους.

Εισηγητής : Αλέξανδρος Σταυράκης, Πάρεδρος ΝΣΚ (γνώμη χωρίς ψήφο).

Αριθμός Ερωτήματος : Το έγγραφο με αριθμό πρωτ. Φ/ Β.6/ οικ.47424/ 655/ 3.5.2018 του Υπουργείου Οικονομίας και Ανάπτυξης (Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας, Γενική Διεύθυνση Εφαρμογής Κανονισμών, Υποδομών και Ελέγχου, Διεύθυνση Αδειοδότησης Επιχειρήσεων και Επιχειρηματικών Πάρκων, Τμήμα Β').

Περίληψη ερωτήματος : Ερωτάται εν όψει α) της υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/3671/339/9.4.2010 απόφασης της Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας περί απένταξης του επενδυτικού σχεδίου της εταιρείας Ε.Β.Α. ΑΒΕΕ από τη Δράση 2.9.4 «Ενίσχυση της δημιουργίας / επέκτασης μονάδων για τη διαχείριση ή / και αξιοποίηση αποβλήτων» του

Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (2000 – 2006), περί επιστροφής του κεφαλαίου και των κεφαλαιοποιημένων τόκων δημόσιας επιχορήγησης, ως αχρεώστητα καταβληθείσας και περί καταβολής περαιτέρω τόκων επ' αυτής, β) της υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/7437/463/6.6.2014 απόφασης του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, ανακλητικής της πρώτης και γ) της υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/οικ.5512/70/17.1.2018 απόφασης του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης, ανακλητικής της δεύτερης, αν το χρονικό διάστημα από την έκδοση της απόφασης απένταξης (9.4.2010) μέχρι την αναβίωσή της (17.1.2018) περιλαμβάνεται στην τοκοφόρο περίοδο της οφειλής, υπό το πρίσμα των αρχών της χρηστής διοίκησης και της προστατευόμενης εμπιστοσύνης.

Περαιτέρω, σε περίπτωση καταφατικής απάντησης επί του ως άνω ερωτήματος, αν θα εφαρμοσθούν οι κατά τον παρόντα χρόνο ισχύουσες διατάξεις υπολογισμού των τόκων ή αναβιώνει αυτούσια η αρχική απόφαση απένταξης της 9ης.4.2010 και αναζητείται το ποσό των τόκων το οποίο αναφέρεται στο σώμα της απόφασης (16.352,62 ευρώ).

Στο πιο πάνω ερώτημα, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Β') γνωμοδότησε ως εξής:

Ιστορικό.

Στο παραπάνω έγγραφο ερώτημα της υπηρεσίας και στα στοιχεία του φακέλου που το συνοδεύουν, εκτίθεται το ακόλουθο πραγματικό:

1. Στο πλαίσιο του Κανονισμού (ΕΚ) 1260/1999 του Συμβουλίου της 21.6.1999 (ΕΕ L 161/1999) και σε εκτέλεση του ν. 2860/2000 (Α' 251) [άρθρα 4, 5, 6, 7] περί διαχείρισης, παρακολούθησης και ελέγχου του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (2000 – 2006), στο οποίο περιλαμβάνεται η στρατηγική ανάπτυξης της χώρας, οι προτεραιότητες δράσης και οι ειδικοί στόχοι των διαρθρωτικών Ταμείων και του Κράτους και οι πηγές χρηματοδότησης, συστάθηκε, με την υπ' αρ. πρωτ. Δ13/Φ5.27/18038/8.12.2000 Κοινή Υπουργική Απόφαση (Β' 1502), Ειδική Γραμματεία για την Ανταγωνιστικότητα και Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Επιχειρησιακού Προγράμματος

«Ανταγωνιστικότητα» (εφεξής: Ε.Π.ΑΝ.).¹ Το Πρόγραμμα αυτό, την αρμοδιότητα διαχείρισης και εφαρμογής του οποίου είχε το Υπουργείο Ανάπτυξης [συσταθέν με το π.δ. 27/1996 (Α'19)], υποβλήθηκε στην Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εγκρίθηκε με την C (2001) 550/14.3.2001 Απόφαση της τελευταίας.²

2. Με την υπ' αρ. πρωτ. 5879/2.9.4/1640/22.7.2003 απόφαση του Ειδικού Γραμματέα Ανταγωνιστικότητας, όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αρ. πρωτ. 5940/294.1/1898/8.7.2004 απόφαση του ίδιου οργάνου, εντάχθηκε στο Ε.Π.ΑΝ. (Άξονας 2, Μέτρο 2.9, Δράση 2.9.4) η Πράξη 2.9.4.1 «Ενίσχυση της δημιουργίας / επέκτασης μονάδων για τη διαχείριση ή / και αξιοποίηση αποβλήτων».³

3. Μετά από πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος για την υποβολή προτάσεων έργων προς ένταξη στην παραπάνω Δράση (υπ' αρ. πρωτ. 13581/717/23.7.2003 απόφαση Υφυπουργού Ανάπτυξης) και συγκρότηση Επιτροπής Αξιολόγησης και Ειδικής Επιτροπής Αξιολόγησης της Δράσης 2.9.4 [υπ' αρ. πρωτ. 1431/98/23.1.2004 απόφαση Υφυπουργού Ανάπτυξης (Β'208), όπως τροποποιήθηκε με την υπ' αρ. πρωτ. 7608/555/5.5.2004 απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης (Β' 665)],⁴ εγκρίθηκε, με την υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/15927/1062/17.8.2004 απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης, η ένταξη, μεταξύ 28 ακόμη επιχειρήσεων, της εταιρείας Ε.Β.Α. ΑΒΕΕ στη Δράση 2.9.4 Α' Κύκλος του Ε.Π.ΑΝ..

Προηγήθηκε η, με την ίδια υ.α., αποδοχή και έγκριση των Πρακτικών 1 έως 9 της Επιτροπής Αξιολόγησης. Η εν λόγω υ.α. διέπεται, μεταξύ άλλων, από το π.δ. 93/1997 (Α' 92).

¹ Η παραπάνω κ.υ.α., μεταγενέστερα, αντικαταστάθηκε με την υ.α. 15636/2938Δ/Φ.03/16.12.2008(Β'2555) και καταργήθηκε με το άρθρο 7 της ίδιας απόφασης.

² Κατά τους ορισμούς του άρθρου 1 ν. 2860/2000, το Πρόγραμμα «περιέχει ένα συνεκτικό σύνολο αξόνων προτεραιότητας και αποσκοπεί στην εφαρμογή του Κ.Π.Σ. της χώρας ή κοινοτικής πρωτοβουλίας».

³ Κατά τους ορισμούς του άρθρου 1 ν. 2860/2000, ως «Άξονας», αναφέρεται η προτεραιότητα της στρατηγικής που έχει επιλεγεί στο Κ.Π.Σ. ή σε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, ως «Μέτρο» το μέσο με το οποίο πραγματώνεται ένας άξονας προτεραιότητας και το οποίο επιτρέπει τη χρηματοδότηση των πράξεων και ως «Πράξη» κάθε έργο ή δράση που εκτελείται από τους τελικούς δικαιούχους στο πλαίσιο ενός Επιχειρησιακού Προγράμματος.

⁴ και μεταγενέστερα, με τις υπ' αρ. πρωτ. 5995/544/23.3.2005, 13680/1325/22.6.2005, 14807/1382/5.7.2005, 1576/148/27.1.2006, 008/1231/29.5.2006, Φ/Β.6/10852/990/23.5.2007, Β.6/4708/414/3.3.2008, Φ/Β.6/οικ.20128/1537/3.9.2008, Φ/Β.6/οικ.23325/1807/20.10.2008, Φ/Β.6/οικ.26083/1984/26.11.2008, Φ/Β.6/οικ.3681/353/6.3.2009, Φ/Β.6/οικ.1130/125/2.2.2011 και Φ/Β.6/2631/202/12.3.2012 αποφάσεις του ίδιου οργάνου.

Στον όρο 4 της υ.α. αναφέρεται ότι «οι εταιρείες που εντάσσονται στο Πρόγραμμα θα υπογράψουν Σύμβαση με το Υπουργείο Ανάπτυξης και θα πρέπει να τηρήσουν τους όρους της Σύμβασης αυτής».

4. Στη συνέχεια, η εφαρμογή και διοικητική - οικονομική διαχείριση της παραπάνω Δράσης ανατέθηκε από την Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Ε.Π.ΑΝ. στη Γενική Γραμματεία Βιομηχανίας (Γενική Διεύθυνση Στήριξης της Βιομηχανίας, Διεύθυνση Βιομηχανικής Χωροθεσίας και Περιβάλλοντος) του Υπουργείου Ανάπτυξης (εφεξής: Γ.Γ.Β.).

5. Σε εκτέλεση του παραπάνω όρου (4) της εγκριτικής απόφασης ένταξης, το Υπουργείο Ανάπτυξης (Γ.Γ.Β.) συνήψε με την παραπάνω επιχείρηση/εταιρεία Ε.Β.Α. ΑΒΕΕ – «Τελικό Αποδέκτη» (Τ.Α.) την υπ' αρ. 2941030/15.10.2004 Σύμβαση ανάθεσης έργου, συνολικού προϋπολογισμού αρχικά 3.046.850 ευρώ και μετέπειτα 2.581.077,43 ευρώ, δημόσιας χρηματοδότησης 40% αυτού (ποσού αρχικά 1.218.740 ευρώ) και ιδιωτικής συμμετοχής 60% αυτού (ποσού αρχικά 1.828.110 ευρώ, το οποίο αναλύεται σε 1.218.740 ευρώ ως ίδια συμμετοχή και 609.370 ευρώ ως δάνειο).

6. Στο άρθρο 17 της Σύμβασης με τίτλο «Παραβίαση Συμβατικών Όρων – Καταγγελία της Σύμβασης - Καταπτώσεις εγγυητικών» αναφέρονται τα εξής:

«17.1 Σε περίπτωση που διαπιστωθεί από την ΓΓΒ η υπαίτια μη έγκαιρη και μη προσηκούσα εκπλήρωση των υποχρεώσεων του Τ.Α. που απορρέουν από την παρούσα, η ΓΓΒ του γνωστοποιεί εγγράφως την παράβαση και τον προσκαλεί να συμμορφωθεί αμέσως προς τις συμβατικές του υποχρεώσεις, τάσσοντάς του προθεσμία 30 ημερών από την κοινοποίηση της πρόσκλησης.

....

17.2 Αν παρέλθει άπρακτη η προθεσμία αυτή, θεωρείται ότι υφίσταται σπουδαίος λόγος που συνιστά σοβαρή παράβαση των όρων της σύμβασης μπορεί να πραγματοποιείται απένταξη του έργου. Η απόφαση του ΥΠ.ΑΝ. για απένταξη υπέχει θέση καταγγελίας της σύμβασης.

Με την απένταξη εφόσον ο Τ.Α. έχει εισπράξει δημόσια επιχορήγηση ως προκαταβολή, τότε θα του ζητηθεί η επιστροφή του ποσού αυτού, με το νόμιμο επιτόκιο υπολογιζόμενο από την ημέρα είσπραξης του ποσού έως την ημέρα επιστροφής του. Εάν ο Τ.Α. μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα από την

ειδοποίησή του επιστρέψει, κατά τα παραπάνω, το ζητούμενο ποσό, τότε θα του επιστραφεί η εγγυητική επιστολή προκαταβολής. Εάν ο Τ.Α. δεν επιστρέψει το ποσό, τότε θα καταπέσει πλήρως η εγγυητική επιστολή προκαταβολής και η κάλυψη των τόκων θα βεβαιωθεί ως δημόσιο έσοδο και θα εισπραχθεί με βάση τις κείμενες διατάξεις περί δημοσίων εσόδων.

Αν εκτός της προκαταβολής έχει εισπραχθεί και επιπλέον δημόσια επιχορήγηση, και αυτή καθίσταται αμέσως απαιτητή στο σύνολό της.

Η επιστροφή των επιχορηγήσεων του παρόντος γίνεται με τη διαδικασία είσπραξης δημοσίων εσόδων, τα δε επιστρεφόμενα ποσά προσαυξάνονται κατά το ποσό των νόμιμων τόκων από την εκάστοτε καταβολή τους. 17.3 17.4 ... ».

7. Με την υπ' αρ. πρωτ. 16640/1497/22.7.2005 υπουργική απόφαση, το επενδυτικό σχέδιο της εταιρείας τροποποιήθηκε (εκ νέου με την υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/12849/1333/21.6.2006 όμοια), ενώ με την υπ' αρ. πρωτ. 30850/2360/19.12.2005 απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης έγινε αποδεκτό και εγκρίθηκε το από 5.12.2005 Πρακτικό της Επιτροπής Αξιολόγησης περί αποδοχής της από 10.6.2005 αίτησης της εταιρείας για καταβολή του 50% της δημόσιας επιχορήγησης του ενταγμένου έργου, ποσού 401.543,28 ευρώ, κατόπιν αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας κατά τα οριζόμενα στη Σύμβαση ανάθεσης έργου και τον Οδηγό Προγράμματος της Δράσης, πιστοποίησης αυτής από το Διοικητικό της Συμβούλιο, έγκρισης από τη Νομαρχία της τροποποίησης του καταστατικού και ανακοίνωσης προς το Εθνικό Τυπογραφείο για δημοσίευση στο ΦΕΚ της καταχώρησης στο Μητρώο Ανωνύμων Εταιρειών του περί αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου πρακτικού του Διοικητικού Συμβουλίου.

8. Ακολούθησε η από τη Γ.Γ.Β. έκδοση της υπ' αρ. πρωτ. 2370/19.12.2005 εντολής πληρωμής και η έκδοση της υπ' αρ. 51279904-1/28.12.2005 επιταγής πληρωμής, ύψους 401.543,28 ευρώ.

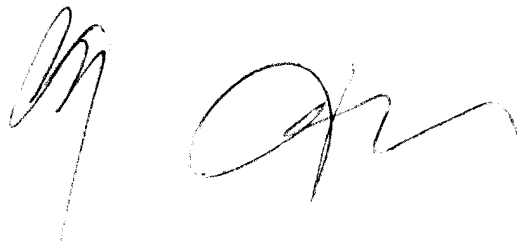
9. Μεσολάβησε η κατάργηση του Κανονισμού ΕΚ 1260/1999 με τον Κανονισμό ΕΚ 1083/2006 του Συμβουλίου της 11^{ης} Ιουλίου 2006 περί καθορισμού γενικών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής

Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής (ΕΕ L 210/25/2006).

10. Ενώ με την υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/14823/1429/9.7.2007 απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης παρατάθηκε η προθεσμία ολοκλήρωσης της Α' Φάσης των ενταγμένων έργων και με την υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/4571/454/20.3.2009 απόφαση του Υφυπουργού Ανάπτυξης, αυτή του Β' Κύκλου της Δράσης, στη συνέχεια κατόπιν έκδοσης του υπ' αρ. 36/29.6.2009 Πρακτικού της Επιτροπής Αξιολόγησης της Δράσης 2.9.4., που έγινε αποδεκτό με την υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/οικ.12210/1314/5.8.2009 απόφαση του Υφυπουργού Ανάπτυξης, το επενδυτικό σχέδιο της επιχείρησης απεντάχθηκε από τη Δράση του Ε.Π.ΑΝ. κατ' επίκληση του άρθρου 17 της Σύμβασης, με την υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/3671/339/9.4.2010 απόφαση της Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας. Με την ίδια απόφαση διατάχθηκε η επιστροφή της καταβληθείσας δημόσιας δαπάνης (επιχορήγησης) ύψους 401.543,28 ευρώ, πλέον των – μέχρι την ημέρα έκδοσης της απόφασης – διαδραμόντων τόκων ύψους 16.352,63 ευρώ (σύνολο 417.895,91 ευρώ), χωρίς περαιτέρω να εκδοθεί και αποσταλεί χρηματικός κατάλογος προς την οικεία ΔΟΥ.

11. Κατά της υπουργικής απόφασης απένταξης υποβλήθηκε από την επιχείρηση η από 19.5.2010 (αρ. πρωτ. 5477) αίτηση θεραπείας για την ανάκλησή της και η από 5.9.2010 αίτηση ενώπιον του Συμβουλίου Επικρατείας για την ακύρωσή της, ως προς την οποία (αίτηση ακύρωσης) η επιχείρηση υπέβαλε παραίτηση στις 6.6.2014 ενώπιον του Διοικητικού Εφετείου Αθηνών, στο οποίο είχε παραπεμφθεί [ΠΡ 1860/2012] (13^ο Τμήμα, βεβαίωση με αρ. πρωτ. ΓΠ9781/2014).

12. Στις 29.9.2010 εκδόθηκε από τη Γ.Γ.Β., ως Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του Ε.Π.ΑΝ., η Δήλωση Ολοκλήρωσης της Πράξης 2.9.4.1 ως προς το φυσικό αντικείμενο και το οριστικοποιούμενο αντίστοιχο οικονομικό, σύμφωνα με τους όρους της από 22.7.2003 απόφασης ένταξης, όπως ίσχυε. Το, στον ενσωματούμενο στη Δήλωση Ολοκλήρωσης πίνακα, υποέργο της Πράξης, που αφορά την εταιρεία Ε.Β.Α. ΑΒΕΕ (α/α 13), αναφέρεται ως απεντασσόμενο.

13. Ακολούθησε μερική αποδοχή της από 19.5.2010 αίτησης θεραπείας της επιχείρησης, με την έκδοση της υπ' αριθ. Φ/Β.6/7437/463/6.6.2014 απόφασης του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας περί ανάκλησης της από 9.4.2010 απόφασης απένταξης, ύστερα από αποδοχή του υπ' αρ. 37/5.4.2011 Πρακτικού της Επιτροπής Αξιολόγησης της Δράσης (ως προς το θέμα 1).

Με την απόφαση αυτή, επήλθε νέα τροποποίηση αλλά και ολοκλήρωση της επένδυσης ως εξής: Ημερομηνία ολοκλήρωσης: 1.11.2005, συνολικός επιχορηγούμενος προϋπολογισμός: 1.003.858,20 ευρώ, συνολική αναλογούσα επιχορήγηση 40%: 401.543,28 ευρώ, συνολική ίδια συμμετοχή / αύξηση μετοχικού κεφαλαίου 60%: 602.314,92 ευρώ. Δηλαδή, αποφασίσθηκε η ολοκλήρωση του έργου στο 50% του συνολικού προϋπολογισμού, ήτοι στο ποσό των 401.543,28 ευρώ που είχε λάβει η επιχείρηση ως α' δόση.

Στην απόφαση διατυπώνεται η διαπίστωση, σύμφωνα με την οποία η εταιρεία «έχει παύσει την παραγωγική της λειτουργία στις 1.11.2010 και έχει μεταβιβάσει τα πάγια περιουσιακά στοιχεία της επένδυσης στις 13.9.2011 και στις 27.9.2011, δηλαδή μετά την παρέλευση πενταετίας από την ολοκλήρωση του έργου, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2601/1998».

14. Τέλος, εκδόθηκε η υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/οικ.5512/70/17.1.2018 απόφαση του Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης, ανακλητική της από 6.6.2014 απόφασης ανάκλησης της απένταξης, για τους σε αυτή αναφερόμενους λόγους, ήτοι: ολοκλήρωση της επένδυσης όχι στις 1.11.2005 (ασυμφωνία με την κατά την ίδια ημερομηνία συνταχθείσα Έκθεση του Α' Οργάνου Ελέγχου) αλλά το νωρίτερο στις 1.3.2006, παύση της παραγωγικής λειτουργίας της επιχείρησης σε χρονικό διάστημα μικρότερο της πενταετίας από την ημερομηνία ολοκλήρωσης της επένδυσης (1.11.2010 και 1.3.2006 αντίστοιχα), όπως αυτοί ανάγονται σε παραβίαση συμβατικών όρων και υποχρεώσεων της επιχείρησης (άρθρο 13 της Σύμβασης και σημείο 1 του Προσαρτήματος 1 της Σύμβασης).

Νομοθετικό πλαίσιο.

15. Στις διατάξεις των άρθρων 5 παρ. 2, 6 παρ.1 και 7 παρ. 2 του **π.δ. 93/1997** «Όροι και διαδικασίες για την ένταξη και χρηματοδότηση έργων του ιδιωτικού τομέα σε προγράμματα ή τμήματά τους του Υπουργείου Ανάπτυξης, τα οποία αναφέρονται στους τομείς βιομηχανίας, ενέργειας, έρευνας και τεχνολογίας» (Α'92), που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 7 παρ. 4 ν. 2244/1994 (Α' 168), όπως τροποποιήθηκε από το άρθρο 17 παρ. 2 περ. β ν. 2308/1995 (Α' 114), ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 5. 1. ... 2. Μεταξύ του Δημοσίου, το οποίο εκπροσωπεί η Υπουργός Ανάπτυξης και του δικαιούχου καταρτίζεται σύμβαση σύμφωνα με την απόφαση ένταξης και έγκρισης η οποία περιλαμβάνει ιδίως σαφή αναλυτική περιγραφή του προς εκτέλεση έργου σε φάσεις, το χρονοδιάγραμμα, τον συνολικό προϋπολογισμό, τις πηγές, το ποσοστό, το ύψος, τον τρόπο, τις προϋποθέσεις και τους όρους της χρηματοδότησής του, τον τρόπο ελέγχου και κάθε άλλη σχετική με την εκτέλεση του έργου λεπτομέρεια. 3. 4.

Άρθρο 6. 1. Η καταβολή της χρηματοδότησης στους δικαιούχους γίνεται σε δόσεις ανάλογα με την πρόοδο υλοποίησης του έργου μετά από έλεγχο και παρακολούθηση της υλοποίησής του και σχετική πιστοποίηση εφόσον διαπιστωθεί η υλοποίησή του σύμφωνα με το χρονοδιάγραμμα, τον προϋπολογισμό και τους λοιπούς όρους που προβλέπονται στη σύμβαση. 2. 3. 4.

Άρθρο 7.1. 2. Σε περίπτωση που, σύμφωνα με τον παραπάνω έλεγχο, δεν τηρούνται οι όροι της σύμβασης αναστέλλεται η πληρωμή των δόσεων και η Υπουργός Ανάπτυξης διατάσσει την επιστροφή από το δικαιούχο του ποσού της χρηματοδότησης που έχει καταβληθεί, προσαυξημένο κατά το ποσό των νόμιμων τόκων από την εκάστοτε καταβολή. Οι σχετικές αποδείξεις καταβολής της χρηματοδότησης από το Δημόσιο αποτελούν τίτλο για τη βεβαίωση του χρέους από τη ΔΟΥ. ... ».

16. Στις διατάξεις των άρθρων 102 και 104 ν. **2362/1995** «Περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις» (Α'247) ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 102. Αναζήτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων.

Χρηματοδοτήσεις, ενισχύσεις ή επιδοτήσεις σε φυσικά ή νομικά πρόσωπα και φορείς που καταβάλλονται στα πλαίσια κοινοτικών πολιτικών από εθνικούς

πόρους ή πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναζητούνται από το Δημόσιο, εφόσον διαπιστωθεί από τα κατά περίπτωση αρμόδια όργανα ότι έχουν καταβληθεί αχρεωστήτως ή παρανόμως. Τα ποσά που αναζητούνται για την αιτία αυτή βεβαιώνονται ως έσοδα του Κρατικού Προϋπολογισμού και εισπράττονται, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Εισπράξεως Δημοσίων Εσόδων, όπως αυτός ισχύει κάθε φορά. ».

«Άρθρο 104. Διαδικασία είσπραξης αχρεωστήτως καταβληθέντων.

Τα όργανα έκδοσης της καταλογιστικής πράξης, ο τρόπος βεβαίωσης του αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού και απόδοσης ή επιστροφής αυτού στους δικαιούχους, το έντοκο ή μη της επιστροφής του ποσού, το ποσοστό του επιτοκίου, η χρονική αφετηρία υπολογισμού των τόκων, η βάση υπολογισμού των συναλλαγματικών ισοτιμιών, εφόσον οι πληρωμές έγιναν σε συνάλλαγμα, οι απαιτούμενες διαδικασίες, καθώς και κάθε άλλη αναγκαία λεπτομέρεια καθορίζονται με αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών ή για τα θέματα για τα οποία συντρέχει αρμοδιότητα και άλλων υπουργών, με κοινές αποφάσεις του Υπουργού Οικονομικών και των κατά περίπτωση αρμόδιων καθ' ύλην υπουργών».

17. Στις διατάξεις των άρθρων 2, 3 και 4 της **κ.υ.α.** (Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών - Ανάπτυξης) **υπ' αρ. 15954/πππο 559/2006** «Διαδικασία ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών από εθνικούς πόρους ή πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υλοποίηση προγραμμάτων στο πλαίσιο του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (Γ' Κ.Π.Σ), για την προγραμματική περίοδο 2000 – 2006» (Β'1266), η οποία εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση, μεταξύ άλλων, του ν. 2362/1995 "Περί Δημοσίου Λογιστικού, ελέγχου των δαπανών του Κράτους και άλλες διατάξεις" (Α' 247) και ειδικότερα του άρθρου 104 αυτού, του ν. 2860/2000 "Διαχείριση, παρακολούθηση και έλεγχος του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και άλλες διατάξεις" (Α'251) και στο πλαίσιο της απόφασης της Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης C (2001) 550/14.3.2001 με κωδικό 2000/GR/16/1/PO/016 για την έγκριση του Επιχειρησιακού Προγράμματος "Ανταγωνιστικότητα" (Ε.Π.ΑΝ.), καθώς και της υπ' αρ. Ε(2004) 5484/21.12.2004 απόφασης της Ε.Ε με την οποία εγκρίνεται η αναθεώρηση του Ε.Π.ΑΝ., ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 2. Διαδικασία καταλογισμού.

1. Μετά τη διενέργεια ελέγχου εκ μέρους των υπηρεσιών του Υπουργείου Ανάπτυξης, που ενεργούν με την ιδιότητα του τελικού δικαιούχου όπως αυτός ορίζεται στο άρθρο 1 του ν. 2860/2000, συντάσσεται εντός είκοσι (20) ημερολογιακών ημερών σχετική έκθεση (έκθεση ελέγχου). Στην περίπτωση που, κατά τον έλεγχο, διαπιστώνεται αχρεώστητη ή παράνομη καταβολή ποσών από τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.) σε τελικό αποδέκτη, αυτό αναφέρεται στην έκθεση και ζητείται η ανάκτηση των ποσών αυτών.

2. Απόσπασμα της έκθεσης ελέγχου, που συμπεριλαμβάνει το πόρισμα αυτού, (που αφορά τον κάθε ελεγχόμενο), κοινοποιείται από την υπηρεσία που διέταξε τον έλεγχο στον ελεγχόμενο εγγράφως και με επίδοση κατά τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Δικονομίας μαζί με σημείωμα κατάθεσης.

3. Με το έγγραφο επίδοσης της έκθεσης ελέγχου και του πορίσματος αυτής, καλείται ο ελεγχόμενος να λάβει γνώση του περιεχομένου της έκθεσης και να διατυπώσει εγγράφως και εντός προθεσμίας τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών από την κοινοποίησή της, τυχόν αντιρρήσεις του ή την αποδοχή του πορίσματος του ελέγχου.

4.(Ι) Στις περιπτώσεις στις οποίες α)... ή β) η αναφερόμενη στην παρ. 3 προθεσμία παρέλθει άπρακτη, εκδίδεται Πράξη Καταλογισμού από τον Υπουργό Ανάπτυξης ή άλλο νομίμως εξουσιοδοτημένο από αυτόν όργανο. Η Πράξη Καταλογισμού εκδίδεται ... ή εντός είκοσι (20) ημερολογιακών ημερών από την παρέλευση άπρακτης της προθεσμίας των τριάντα (30) ημερών για την υποβολή αντιρρήσεων.

Άρθρο 3. Πράξη Καταλογισμού – Περιεχόμενο - Κοινοποίηση - Ένδικα μέσα.

1. Στην πράξη καταλογισμού πρέπει να αναφέρονται τα εξής: α)... β)... γ)... δ)... ε)... στ) Προθεσμία τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών από την κοινοποίηση της πράξης καταλογισμού για την επιστροφή του ποσού στις περιπτώσεις που με την απόφαση απαιτείται επιστροφή ποσού. ζ)

2. Η πράξη καταλογισμού αποτελεί νόμιμο τίτλο βεβαίωσης του χρέους και είναι άμεσα εκτελεστή. 3. 4.....

Άρθρο 4. Διαδικασία ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών.

1. Μετά την επίδοση της πράξης καταλογισμού σύμφωνα με το άρθρο 2 της παρούσας, ο υπόχρεος οφείλει να καταβάλει, εντός τριάντα (30) ημερολογιακών ημερών, το ποσό το οποίο έχει καταλογισθεί σε οποιαδήποτε Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.)

2. Σε περίπτωση μη καταβολής του καταλογισθέντος ποσού από τον υπόχρεο, εντός της παραπάνω προθεσμίας, η διαδικασία βεβαίωσης ολοκληρώνεται με την σύνταξη του χρηματικού καταλόγου από την υπηρεσία που εξέδωσε την πράξη καταλογισμού και την αποστολή του στην Δ.Ο.Υ, που είναι αρμόδια για την φορολογία εισοδήματος του υπόχρεου. Το ποσό που βεβαιώνεται περιλαμβάνει και τόκους, σύμφωνα με όσα ορίζονται στις παραγράφους 5 και 6 του άρθρου αυτού.

3.

4. Σε περίπτωση μη εμπρόθεσμης πληρωμής, το βεβαιωθέν ποσό επιβαρύνεται με τις προσαυξήσεις καταβολής που προβλέπονται από τις διατάξεις του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων (Κ.Ε.Δ.Ε).

5. Το αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέν ποσό επιστρέφεται εντόκως, από την ημερομηνία καταβολής αυτού στον τελικό αποδέκτη μέχρι την ημερομηνία βεβαίωσης του ποσού στην αρμόδια υπηρεσία ή Δ.Ο.Υ.

6. Το ποσοστό του επιτοκίου για τον υπολογισμό των επιβαλλόμενων τόκων είναι ίσο με το επιτόκιο των εντόκων γραμματίων του Δημοσίου ετήσιας διάρκειας, όπως αυτό ισχύει κατά την ημερομηνία έκδοσης της Πράξης Καταλογισμού».

18. Στη διάταξη του άρθρου 15 της υπ' αρ. **14053/ΕΥΣ1749/27.3.2008 υπουργικής απόφασης** «Υπουργική απόφαση συστήματος διαχείρισης» (Β'540), που εκδόθηκε κατ' εξουσιοδότηση του ν. 3614/2007 (Α'267) και ειδικότερα των άρθρων 2, 4, 7, 9, 19 και 26 αυτού, του ν. 2362/1995 και του ν.δ. 356/1974 (Α'90), στο πλαίσιο του Κανονισμού ΕΚ 1083/2006 του Συμβουλίου, όπως το άρθρο τούτο 15 τροποποιήθηκε και κωδικοποιήθηκε με την υ.α. 43804/ΕΥΘΥ 2041/7-9.9.2009 (Β'1957), ορίζονται τα εξής:

«Άρθρο 15. Ανάκτηση αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντων ποσών.

1.... 2. Το προς ανάκτηση αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέν ποσό, επιστρέφεται εντόκως από την ημερομηνία καταβολής του μέχρι την ημερομηνία επιστροφής του ποσού στη ΔΟΥ. Το επιτόκιο που εφαρμόζεται

είναι το επιτόκιο αναφοράς που ορίζεται, για κάθε ημερολογιακό έτος, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Ελλάδα και δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο κεφάλαιο V του Κανονισμού (ΕΚ) 794/2004 της Επιτροπής.

3. Η απόφαση ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντος ποσού που εκδίδει ο διατάκτης αποτελεί νόμιμο τίτλο βεβαίωσης του χρέους και είναι αμέσως εκτελεστή. 4....

5. Μετά από την κοινοποίηση με επίδοση της απόφασης ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντος ποσού, ο υπόχρεος οφείλει να καταβάλει, εντός δέκα (10) ημερολογιακών ημερών, το ποσό το οποίο έχει καταλογισθεί, σε οποιαδήποτε Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.), ...

6. Σε περίπτωση μη επιστροφής του χρηματικού ποσού εντός της ανωτέρω προθεσμίας, η διαδικασία βεβαίωσης του χρέους ολοκληρώνεται με τη σύνταξη του χρηματικού καταλόγου από την υπηρεσία που εξέδωσε την απόφαση ανάκτησης αχρεωστήτως ή παρανόμως καταβληθέντος ποσού και με την αποστολή του στην αρμόδια για τη φορολογία εισοδήματος Δημόσια Οικονομική Υπηρεσία (Δ.Ο.Υ.) του υπόχρεου.

7. Σε περίπτωση μη εμπρόθεσμης πληρωμής, το προς ανάκτηση ποσό επιβαρύνεται με τις προσαυξήσεις καταβολής που προβλέπονται από τις ισχύουσες διατάξεις του Κώδικα Είσπραξης Δημοσίων Εσόδων (Κ.Ε.Δ.Ε.).

8.... 9.».

Ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων.

Από τις προαναφερόμενες διατάξεις, ερμηνευόμενες αυτοτελώς, αλλά και σε συνδυασμό μεταξύ τους, ενόψει και όλου του νομικού πλαισίου εντός του οποίου εντάσσονται, του σκοπού που εξυπηρετούν και την υπαγωγή σ' αυτές των πραγματικών περιστατικών που τέθηκαν υπόψη του Τμήματος από την ερωτώσα υπηρεσία, συνάγονται τα ακόλουθα:

19. Κατ' ομόφωνη γνώμη, στις διατάξεις που ρυθμίζουν την ανάκτηση αχρεώστητα καταβληθείσας δημόσιας χρηματοδότησης προβλέπεται ρητά ότι η τοκοφορία της ανατρέχει στην ημέρα είσπραξης της δημόσιας επιχορήγησης (εν προκειμένω, 28.12.2005) και εκτείνεται μέχρι την ημέρα επιστροφής της (άρθρα 104 ν. 2362/1995, 7 παρ. 2 π.δ. 93/1997, 3 παρ. 1στ υ.α. 15954/ππο

559/2006, 15 παρ. 2 υ.α. 14053/ΕΥΣ1749/2008, συμβατικός όρος 17.2 «... τα δε επιστρεφόμενα ποσά προσαυξάνονται κατά το ποσό των νόμιμων τόκων από την εκάστοτε καταβολή τους»), με το νόμιμο επιτόκιο που ισχύει κατά την ημερομηνία έκδοσης της πράξης καταλογισμού (άρθρο 4 παρ. 6 υ.α. 15954/ππο 559/2006).

Η τελευταία συγκροτεί νόμιμο τίτλο βεβαίωσης (άρθρο 102 ν. 2362/1995, ως ισχύον κατά το χρόνο έκδοσης της από 9.4.2010 πράξης καταλογισμού, άρθρα 3 παρ. 2 υ.α. 15954/ππο 559/2006, 15 παρ. 3 υ.α. 14053/ΕΥΣ1749/2008, συμβατικός όρος 17.2 «... η κάλυψη των τόκων θα βεβαιωθεί ως δημόσιο έσοδο»).

Το επιτόκιο που εφαρμόζεται είναι το επιτόκιο αναφοράς που ορίζεται, για κάθε ημερολογιακό έτος, από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Ελλάδα και δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο κεφάλαιο V του Κανονισμού (ΕΚ) 794/2004 της Επιτροπής (άρθρο 15 παρ. 2 υ.α. 14053/ΕΥΣ1749/2008, που, ως νεότερη διάταξη, υπερισχύει της παραγράφου 6 του άρθρου 4 υ.α. 15954/ππο 559/2006, ως προς το ποσοστό του επιτοκίου).

Ως επιστροφή νοείται η οικειοθελής επιστροφή του ποσού κεφαλαίου και κεφαλαιοποιημένων τόκων, μετά την επίδοση της καταλογιστικής πράξης (άρθρα 4 παρ. 1 υ.α. 15954/ππο 559/2006, 15 παρ. 5 υ.α. 14053/ΕΥΣ1749/2008) και για προθεσμία δέκα ημερών από την τελευταία (άρθρο 15 παρ. 5 υ.α. 14053/ΕΥΣ1749/2008, που, ως νεότερη διάταξη, υπερισχύει).⁵

Σε περίπτωση που δεν χωρήσει οικειοθελής επιστροφή του κεφαλαίου και κεφαλαιοποιημένων τόκων, η περαιτέρω τοκοφορία διαρκεί μέχρι τη σύνταξη του χρηματικού καταλόγου και τη διενέργεια ταμειακής βεβαίωσης στην οικεία Δ.Ο.Υ. (άρθρα 4 παρ. 2, παρ. 5 υ.α. 15954/ππο 559/2006, 15 παρ. 6 υ.α. 14053/ΕΥΣ1749/2008), παύει, δε, μετά τη διενέργεια της ταμειακής βεβαίωσης και την επέλευση του ληξιπρόθεσμου της οφειλής, κατά την τελευταία εργάσιμη ημέρα του επόμενου της βεβαίωσης μήνα (άρθρο 5

⁵ Οι τόκοι κεφαλαιοποιούνται διότι η καταλογιστική πράξη πρόκειται να λειτουργήσει ως τίτλος βεβαίωσης και, κατά την πρόβλεψη του δεύτερου εδαφίου της παραγράφου 2 του άρθρου 4 της υπ' αρ. 15954/ππο 559/2006 υ.α., το ποσό που βεβαιώνεται περιλαμβάνει και τόκους.

ΚΕΔΕ), οπότε οφείλονται, πλέον, μόνον προσαυξήσεις εκπρόθεσμης καταβολής του άρθρου 6 ΚΕΔΕ (άρθρα 4 παρ. 4 υ.α. 15954/ππο 559/2006, 15 παρ. 7 υ.α. 14053/ΕΥΣ1749/2008) και ήδη, μετά την ισχύ του άρθρου 7 παρ. 6 ν. 4224/2013, τόκοι και πρόστιμα του ίδιου άρθρου.

20. Περαιτέρω, όμως, κατά τη διαλογική συζήτηση μεταξύ των μελών του Τμήματος, επί της ερμηνείας και εφαρμογής της αρχής της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του ιδιώτη, σε σχέση με το διδόμενο πραγματικό, διατυπώθηκαν τελικά οι δύο ακόλουθες γνώμες:

21. Η γνώμη της **πλειοψηφίας**, που απαρτίστηκε από τους Νομικούς Συμβούλους Θεόδωρο Ψυχογιό, Αδαμαντία Καπετανάκη, Ελένη Πασαμιχάλη, Χριστίνα Διβάνη και Παναγιώτα – Ελευθερία Δασκαλέα – Ασημακοπούλου, (ψηφοί πέντε – 5), δέχθηκε τα εξής: Κατά την υφιστάμενη πάγια νομολογία, η επιβολή του διοικητικού μέτρου της δημοσιονομικής διόρθωσης με ανάκτηση των αχρεώστητα καταβληθέντων πόρων, απαιτείται να μην αντιβαίνει στην, απορρέουσα από την συνταγματική αρχή του Κράτους Δικαίου, αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, η οποία, ερμηνευόμενη υπό το φως της αντίστοιχης αρχής του Δικαίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενόψει της αρχής της πρακτικής αποτελεσματικότητας αυτού και της προστασίας των συμφερόντων της Κοινότητας (βλ. απόφ. ΔΕΕ της 13.3.2008 C - 383/06 και C - 385/06 «Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening» σκ. 54, 55 και 59, απόφ. ΔΕΚ της 12.5.1998 C - 366/95 “Landbruksministeriet - EF-Direktoratet και Steff-Houlberg Export I/S, Nowaco A/S και Nowaco Holding A/S, SMC af 31/12-1989 A/S” σκ. 14 και 15), συντρέχει όταν έχουν δοθεί από την Διοίκηση στον δικαιούχο συγκεκριμένες, ανεπιφύλακτες και συμπίπτουσες διαβεβαιώσεις προερχόμενες από αρμόδιες και αξιόπιστες πηγές, τέτοιες που να μπορούν να δημιουργήσουν σ’ αυτόν θεμιτή προσδοκία. Ωστόσο, οι διαβεβαιώσεις αυτές πρέπει να είναι σύμφωνες προς τους ισχύοντες κανόνες, οπότε δεν είναι δυνατή η επίκληση της αρχής αυτής σε περίπτωση πρόδηλης παραβίασης της κοινοτικής και της με αυτήν συναπτόμενης εθνικής νομοθεσίας, ως προς τους όρους καταβολής της χρηματοδότησης και δη των όρων νομιμότητας, κανονικότητας και επιλεξιμότητας των δαπανών (πρβλ. απόφ. ΔΕΕ της 25.3.2010 C - 414/08 “Sviluppo Italia Basilicata SpA κατά Ευρωπαϊκής Επιτροπής” σκ. 107, απόφ.

Γενικού Δικαστηρίου της 18.6.2010 Τ - 549/08 «Λουξεμβούργο κατά Επιτροπής» σκ. 71 και 73, ΟλομΕΛΣ 7413/2015, 3384/2015, 3380/2014, Ι Τμ. 2536/2016, 1223/2014, 2561/2013, 899/2012).

Επομένως και εν προκειμένω, κατ' εφαρμογή της γενικής αρχής τόσο του εθνικού, όσο και του ενωσιακού δικαίου, που διέπει την ελεγχόμενη δημόσια χρηματοδότηση, η ανάκτηση της αχρεώστητα καταβληθείσας, στον ως άνω οικονομικό φορέα, επιχορήγησης, χωρεί νόμιμα, εφόσον δεν θίγει τη δικαιολογημένη εμπιστοσύνη του φορέα, από τον οποίο ζητείται. Το δικαίωμα για προστασία της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης προϋποθέτει καλοπιστία του ενισχυόμενου φορέα, που συντρέχει, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εφόσον πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) έχουν δοθεί στον ενδιαφερόμενο φορέα συγκεκριμένες, ανεπιφύλακτες και συγκλίνουσες διαβεβαιώσεις, προερχόμενες από αρμόδιες και αξιόπιστες πηγές, β) οι διαβεβαιώσεις μπορούν να δημιουργήσουν θεμιτή προσδοκία σε αυτόν, προς τον οποίο απευθύνονται και γ) οι παρασχεθείσες βεβαιώσεις είναι σύμφωνες προς τους ισχύοντες κανόνες (ΕΛΣ 3009/2014, 899/2012, πρβλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 30.6.2005 Τ - 347/03 Branco κατά Επιτροπής σκ. 102, απόφαση της 30.6.2009 Τ - 444/07 Centre de promotion de l'emploi par la micro-entreprise (CPEM) κατά Επιτροπής σκ. 126, απόφαση Γενικού Δικαστηρίου Ε.Ε. της 18.6.2010 Τ - 549/2008 Λουξεμβούργο κατά Επιτροπής σκ. 71).

22. Περαιτέρω, όμως, γίνεται δεκτό ότι, σε περίπτωση μη εκπλήρωσης εκ μέρους του φορέα, ορισμένης, αναληφθείσας με την απόφαση ένταξης, υποχρέωσης, απαιτείται, προκειμένου να αποκλεισθεί, κατ' εφαρμογή της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, η ανάκτηση των αχρεώστητα για το λόγο αυτό καταβληθεισών ενισχύσεων, να υφίσταται αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της τυχόν προκληθείσας θετικής προσδοκίας του φορέα και της μη τήρησης από αυτόν της εν λόγω υποχρέωσης. Συνεπώς, η ανάκτηση των αχρεώστητα καταβληθέντων ποσών δεν μπορεί να αποκλεισθεί, κατ' εφαρμογή της ανωτέρω αρχής, όταν οι παρασχεθείσες στο φορέα διαβεβαιώσεις ότι ορισμένη ενέργεια ή παράλειψη αυτού δεν αντίκειται στους όρους της χρηματοδότησης δόθηκαν σε χρόνο μεταγενέστερο της συντέλεσης της εν λόγω ενέργειας ή παράλειψης (βλ. πιο πάνω νομολογία και

ΟΛΕΛΣ 1523/2017, 7413/2015, 3384/2015, ως και ΕΛΣ 132/2016, 816/2012, 899/2012, 814/2011, 1929/2008).

Άρα, ενόψει των ανωτέρω πάγιων νομολογιακών παραδοχών, νόμιμα επιδιώκεται στην υπό κρίση περίπτωση, η ανάκτηση της επιχορήγησης που καταβλήθηκε αχρεώστητα στον ως άνω οικονομικό φορέα, εφόσον δύναται να γίνει δεκτό ότι, με την εκδοθείσα ανακλητική απόφαση Φ/Β.6/7437/463/6.6.2014 του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας, παρασχέθηκαν μεν στον φορέα διαβεβαιώσεις ότι δεν υπάρχει υποχρέωση απόδοσής της, πλην όμως αυτές δόθηκαν σε χρόνο που έπεται των ενεργειών ή παραλείψεων του φορέα, οι οποίες κατέστησαν την επιχορήγηση αχρεώστητη.

23. Ωστόσο, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η ως άνω προϋπόθεση δεν συντρέχει στην υπό κρίση περίπτωση, κατά το μέρος που αφορά στην επιβάρυνση του φορέα με τόκους κατά το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ των δύο ανακλητικών υπουργικών αποφάσεων (Φ/Β.6/7437/463/6.6.2014 και Φ/Β.6/οικ.5512/70/17.1.2018), επομένως, στην περίπτωση αυτή, οι αρχές της χρηστής διοίκησης και δικαιολογημένης εμπιστοσύνης εφαρμόζονται ακώλυτα⁶ και καθιστούν ανεπίτρεπτη την επιβολή τόκων, αφού είναι προφανές ότι, μετά την έκδοση της ανακλητικής απόφασης της 6.6.2014 και μέχρι την 17.1.2018, ημερομηνία ανάκλησης και αυτής, δημιουργήθηκε η εύλογη πεποίθηση στους εκπροσώπους του φορέα ότι δεν συντρέχει υπερημερία του ως προς την απόδοση της εισπραχθείσας επιχορήγησης (πρβλ. ΣτΕ 2578/2008, 2893/1993).

24. Δεν υφίσταται, όμως, παραβίαση των αρχών της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης και της χρηστής διοίκησης, οπότε δεν παύει η επιβάρυνση της οφειλής με τόκους, όταν η διαβεβαίωση της Διοίκησης περί μη ανάκτησης της καταβληθείσας επιχορήγησης (ήτοι, εν προκειμένω, η εκδοθείσα ανακλητική απόφαση Φ/Β.6/7437/463/6.6.2014 του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας), ήταν αποτέλεσμα δόλιας ή παραπλανητικής ενέργειας ή και καταχρηστικής πρακτικής του ενισχυθέντος οικονομικού φορέα, οπότε δεν δύναται να τεθεί ζήτημα εύλογης πεποίθησης αυτού, γεγονός το οποίο

⁶ Ως προς την εφαρμογή των αρχών της χρηστής διοίκησης και δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, κατά την ανάκτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων, βλ. ΟΛΕΛΣ 287/2017 (σκ. 17), όπου διατυπώνεται κρίση περί παράλληλης εφαρμογής των εν λόγω αρχών.

σταθμίζεται από την αρμόδια προς ανάκτηση υπηρεσία και εν τέλει από τα αρμόδια Δικαστήρια (πρβλ. ΕΛΣ 420/2016 και αποφάσεις Δ.Ε.Ε. C - 434/2012 σκ. 29, C - 110/1999 σκ. 52 - 54, C - 255/2002 σκ. 74 - 75 και 86, C - 279/2005 σκ. 32 - 33 και 59, C - 155/2013 σκ. 31 - 33 και C - 515/2003 σκ. 39, επίσης ΝΣΚ 257/2016 και 330/2009 με τις εκεί νομολογιακές παραπομπές).

25. Επομένως, αν και με την έκδοση της από 17.1.2018 δεύτερης ανακλητικής πράξης αναβιώνει η αρχική απόφαση υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/3671/339/9.4.2010 της Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας περί απένταξης του επενδυτικού σχεδίου της εταιρείας Ε.Β.Α. ΑΒΕΕ από τη Δράση 2.9.4 «Ενίσχυση της δημιουργίας / επέκτασης μονάδων για τη διαχείριση ή / και αξιοποίηση αποβλήτων» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» του Γ' Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (2000 – 2006) και έντοκης επιστροφής του κεφαλαίου της δημόσιας επιχορήγησης που αχρεώστητα καταβλήθηκε, τόκοι οφείλονται μόνο για το χρονικό διάστημα από 9.4.2010 έως 6.6.2014 και για το χρονικό διάστημα από 18.1.2018 και εφεξής, με το ισχύον κατά το χρόνο έκδοσης της υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/3671/339/9.4.2010 απόφασης της Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας επιτόκιο. Δεν οφείλονται τόκοι για το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ των δύο ανακλητικών υπουργικών αποφάσεων υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/7437/463/6.6.2014 (Υφυπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας) και Φ/Β.6/οικ.5512/70/17.1.2018 (Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης), δηλαδή για το χρονικό διάστημα από 6.6.2014 έως 17.1.2018, εκτός αν ήθελε κριθεί από την αρμόδια προς ανάκτηση υπηρεσία ότι η έκδοση της υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/7437/463/6.6.2014 απόφασης του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας ήταν αποτέλεσμα δόλιας ή παραπλανητικής ενέργειας του χρηματοδοτηθέντος οικονομικού φορέα (Ε.Β.Α. ΑΒΕΕ).

26. Η γνώμη της **μειοψηφίας**, την οποία υποστήριξαν οι Στέφανος Δέτσης, Αντιπρόεδρος ΝΣΚ, Δημήτριος Χανής, Αλέξανδρος Ροϊλός και Διονύσιος Χειμώνας, Νομικοί Σύμβουλοι, (ψήφοι τέσσερεις – 4), δέχθηκε τα εξής: Η αρχή της νομιμότητας επιβάλλει στη Διοίκηση την ανάκληση κάθε παράνομης διοικητικής πράξης, ενώ η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης απαιτεί τη διατήρηση της ισχύος των ευμενών για τον

καλόπιστο διοικούμενο πράξεων. Σύνθεση των αρχών αυτών συνιστούν οι γενικές αρχές ανάκλησης των διοικητικών πράξεων, σύμφωνα με τις οποίες και οι ευμενείς διοικητικές πράξεις ανακαλούνται εάν είναι παράνομες, μέσα σε εύλογο χρόνο από την έκδοσή τους, ενώ επιτρέπεται η ανάκλησή τους και μετά την παρέλευση εύλογου χρόνου, για λόγους δημόσιου συμφέροντος (ΣτΕ 1191/2016, 1931/2015, 4069/2012, 2414/2011, 3269/2010, 1501/2008, 3906/2008, 2403/1997 Ολομ.), υπό τον όρο της αιτιολόγησης της ενέργειας αυτής με αναφορά σε συγκεκριμένα περιστατικά ή στοιχεία, η ύπαρξη ή η έλλειψη των οποίων στη συγκεκριμένη περίπτωση, σε συνάρτηση με το ισχύον κατά την έκδοση της ανακαλούμενης πράξης νομικό καθεστώς, θεμελιώνει τη διαπιστούμενη παρανομία και, κατ' ακολουθία, τη συνδρομή νόμιμου λόγου ανάκλησης.

Ανάκληση διοικητικής πράξης σε χρόνο μικρότερο της πενταετίας από την έκδοσή της θεωρείται ότι γίνεται εντός εύλογου χρόνου (ΣτΕ 3858/2010, 1867/2009, 1398/2009, 3904/2008, 3582/2008, 1501/2008, 3678/2007, 3904/2004, 3134/2003, 2566/2002 κ.ά.), δεν απαιτείται δε στην περίπτωση αυτή, για τη νομική θεμελίωση της ανακλητικής απόφασης, η επίκληση λόγου δημόσιου συμφέροντος ή υπαιτιότητας ή απατηλής ενέργειας του ενδιαφερόμενου κατά την έκδοση της ανακληθείσας πράξης (ΣτΕ 3858/2010, 1867/2009, 1398/2009, 3582/2008, 3678/2007, 3904/2004, 3134/2003 κ.ά.).

27. Υπό το πρίσμα αυτό, η αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, καθαυτή και καθ' όλο το πεδίο της εμβέλειάς της, δεν δύναται να καταλύσει την ευχέρεια της Διοίκησης να ανακαλεί τις παράνομες διοικητικές πράξεις της, αφού ακόμα και οι ευμενείς διοικητικές πράξεις ανακαλούνται αν είναι παράνομες, μέσα σε εύλογο χρόνο από την έκδοσή τους (ΟλΣτΕ 2403/1997, ΣτΕ 3467/2011, 3906/2008). Ούτε τυχόν δυσμενείς για τον ιδιώτη, από την ανατροπή της υπέρ του δημιουργηθείσας κατάστασης, συνέπειες είναι ικανές, καθαυτές, να καταλύσουν την παραπάνω ευχέρεια της Διοίκησης για ανάκληση παράνομης ευμενούς διοικητικής πράξης (ΣτΕ 3629/2010, κ.α.). Και τούτο διότι η ανάκληση αυτή, με τις από αυτήν πλέον προερχόμενες συνέπειες, χωρεί για λόγο συνιστάμενο στην αποκατάσταση

της νομιμότητας (πρβλ. ΣτΕ 3713/2002) και τη μη διατήρηση μιας εν τέλει παράνομα δημιουργηθείσας κατάστασης.

28. Επομένως, ειδικά εν προκειμένω, η δημιουργία εύλογης πεποίθησης ότι δεν συντρέχει υπερημερία ως προς την απόδοση της εισπραχθείσας επιχορήγησης, με συνέπεια την έλλειψη τοκοφορίας, υποχωρεί και δεν παράγει έννομα αποτελέσματα έναντι της διακριτικής ευχέρειας της Διοίκησης για την εντός εύλογου χρόνου, δηλαδή πριν την πάροδο πενταετίας από την έκδοσή της, ανάκληση παράνομης ευμενούς διοικητικής πράξης, όπως εν προκειμένω η ανακλητική της απόφασης απένταξης.

29. Περαιτέρω, η ανάκληση διοικητικής πράξης έχει ως αποτέλεσμα την αναδρομική παύση της ισχύος της ανακαλούμενης πράξης και την εξαφάνισή της από το χρόνο έκδοσής της, με αποκατάσταση της από του χρόνου τούτου νομικής κατάστασης (ΣτΕ 3667/1992, 15/1978, ΔΕΦΑΘ 74/2008, Επ. Σπηλιωτόπουλος, Εγχειρίδιο Διοικητικού Δικαίου Τόμος Ι, 14^η έκδοση, παρ. 181, σελ. 190). Ειδικότερα, σε περίπτωση ανάκλησης της ανακλητικής πράξης αναβιώνει η αρχική πράξη, η οποία θεωρείται ουδέποτε ανακληθείσα (Επ. Σπηλιωτόπουλος, ό.π., σελ. 191). Η δε ανάκληση δεν αποτελεί κύρωση υποκείμενη σε διαβάθμιση δυνάμει της αρχής της αναλογικότητας (πρβλ. ΣτΕ 2403/1997) ή της προστατευόμενης εμπιστοσύνης του ιδιώτη.

30. Ενόψει των δεδομένων του Ιστορικού, η γενόμενη στις 17.1.2018 (δεύτερη) ανάκληση εχώρησε αφενός λόγω διαπίστωσης παρανομίας, ήτοι παραβίασης συγκεκριμένων συμβατικών όρων (που αναφέρονται ρητά, μαζί με τα στοιχειοθετούντα την παραβίαση περιστατικά, στην εκδοθείσα υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/οικ.5512/70/17.1.2018 υπουργική απόφαση), καθώς και μη συνδρομής των νόμιμων προϋποθέσεων για την (πρώτη) ανάκληση (υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/7437/463/6.6.2014 υ.α.) της απόφασης απένταξης (υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/3671/339/9.4.2010 υ.α.), αφετέρου σε χρόνο μικρότερο της πενταετίας από την έκδοση της ανακαλούμενης με αυτήν πράξης (πρώτης ανάκλησης). Συνεπώς, με την έκδοση της από 17.1.2018 δεύτερης ανακλητικής πράξης αναβιώνει και λογίζεται ως ουδέποτε ανακληθείσα στο σύνολό της η αρχική απόφαση απένταξης και επιστροφής της υφιστάμενης στις 9.4.2010 οφειλής κατά κεφάλαιο 401.543,28 ευρώ και τόκους 16.352,63 ευρώ, ταύτη, δε (οφειλή), προσαυξάνεται κατά τους διαδραμόντες, μέχρι τη

μελλοντική ταμειακή βεβαίωση κεφαλαίου αχρεωστήτως καταβληθείσας επιχορήγησης και ως άνω κεφαλαιοποιημένων τόκων, τόκους, συνεπώς στην τοκοφορία περιλαμβάνεται ολόκληρο το ερωτώμενο χρονικό διάστημα από 9.4.2010 έως 17.1.2018. Επομένως, αναζητούνται αφενός οι κεφαλαιοποιηθέντες τόκοι που αναφέρονται στο σώμα της από 9.4.2010 καταλογιστικής πράξης (16.352,63 ευρώ), αφετέρου οι επόμενοι της 9^{ης}. 4. 2010 τόκοι, μέχρι την ταμειακή βεβαίωση αμφοτέρων.

31. Η διαδρομή της τοκοφορίας χωρεί απόλυτα παρακολουθηματικά σε σχέση με την κύρια απαίτηση, διότι το χρονικό σημείο γένεσής τους ταυτίζεται: η απένταξη ως συμβάν επιφέρει τοκοφορία, η οποία, μάλιστα, κατά ρητή πρόβλεψη των κανονιστικών διατάξεων, ανατρέχει σε προγενέστερο της απένταξης χρονικό σημείο, ήτοι στην ημερομηνία είσπραξης της δημόσιας χρηματοδότησης.

Για την τοκογονία δεν απαιτείται περαιτέρω όχληση, και εντεύθεν συναγόμενη υπερημερία, διότι η τοκοφορία αναβιώνει μαζί με την απένταξη και ενώ έχει ήδη προηγηθεί ο κατά το άρθρο 6 παρ. 1 και 7 παρ. 2 π.δ. 93/1997 έλεγχος ή η κατά τον συμβατικό όρο 17.2 γνωστοποίηση της συμβατικής παράβασης (περιστάσεις που λειτουργούν ως όχληση προγενέστερη της απένταξης) και η άπρακτη πάροδος της προθεσμίας για συμμόρφωση ή υποβολή αντιρρήσεων, με συνέπεια την απένταξη (βλ. και άρθρο 2 υ.α. 15954/ππο 559/2006).

32. Λόγω του αναδρομικού αποτελέσματος της αναβίωσης, ο υπολογισμός των τόκων χωρεί με το ισχύον κατά το χρόνο έκδοσης της πράξης καταλογισμού επιτόκιο, κατά τα λεχθέντα στο σημείο 19 της παρούσας (σελ. 13).

Απάντηση.

33.. Σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, στο ερώτημα που υποβλήθηκε, το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους (Τμήμα Β΄) γνωμοδοτεί, κατά πλειοψηφία, ως εξής: με την αναβίωση της υπ' αρ. πρωτ. Φ/Β.6/3671/339/9.4.2010 απόφασης της Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας περί απένταξης του επενδυτικού σχεδίου της εταιρείας Ε.Β.Α. ΑΒΕΕ από τη Δράση 2.9.4 «Ενίσχυση της δημιουργίας / επέκτασης μονάδων για τη διαχείριση ή / και

αξιοποίηση αποβλήτων» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα» του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης (2000 – 2006) και περί έντοκης επιστροφής του κεφαλαίου της δημόσιας επιχορήγησης που αχρεώστητα καταβλήθηκε, οφείλονται τόκοι για το χρονικό διάστημα από 9.4.2010 έως 6.6.2014 και για το χρονικό διάστημα από 18.1.2018 και εφεξής, με το ισχύον κατά το χρόνο έκδοσης της υπ΄ αρ. πρωτ. Φ/Β.6/3671/339/9.4.2010 απόφασης της Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας επιτόκιο. Δεν οφείλονται τόκοι για το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί μεταξύ των δύο ανακλητικών υπουργικών αποφάσεων υπ΄ αρ. πρωτ. Φ/Β.6/7437/463/6.6.2014 (Υφυπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας) και Φ/Β.6/οικ.5512/70/17.1.2018 (Αναπληρωτή Υπουργού Οικονομίας και Ανάπτυξης), δηλαδή για το χρονικό διάστημα από 6.6.2014 έως 17.1.2018, εκτός αν ήθελε κριθεί από την αρμόδια προς ανάκτηση υπηρεσία ότι η έκδοση της υπ΄ αρ. πρωτ. Φ/Β.6/7437/463/6.6.2014 απόφασης του Υφυπουργού Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας ήταν αποτέλεσμα δόλιας ή παραπλανητικής ενέργειας του χρηματοδοτηθέντος οικονομικού φορέα (Ε.Β.Α. ΑΒΕΕ).

ΘΕΩΡΗΘΗΚΕ

Αθήνα, 14-2-2019

Ο Πρόεδρος

Στέφανος Δέτσης

Αντιπρόεδρος ΝΣΚ

Ο εισηγητής

Αλέξανδρος Σταυράκης

Πάρεδρος ΝΣΚ